

KÁDÁR HUNOR

A csalárd csődbűncselekmény a román büntetőjogban

The Offence of Fraudulent Bankruptcy in Romanian Criminal Law

Abstract: In this study, the author provides a detailed description of the crime of fraudulent bankruptcy, which was first regulated in the Romanian Criminal Code in 2014. The author analyses the crime in a classic way, presents its object, subject, objective and subjective side. He also analyses the necessity of the existence of the state of insolvency in fact or in law and the relationship with other crimes.

Keywords: bankruptcy, insolvency, creditor, register, fraudulent

Összefoglaló: A szerző a jelen tanulmányban részletesen ismerteti a román Büntető törvénykönyvben először 2014-ben szabályozott csalárd csődbűncselekményt. Klasszikus módon elemzi a bűncselekményt, bemutatja annak tárgyát, alanyát, tárgyi és alanyi oldalát. Elemzi továbbá a fizetésképtelenség ténybeli vagy jogi fennállásának szükségességét, valamint a jelen bűncselekménynek egyéb bűncselekményekhez való viszonyát.

Kulcsszavak: csőd, fizetésképtelenség, hitelező, nyilvántartás, kijátszás

1. Bevezető gondolatok

A csalárd csődbűncselekményt az új Btk. 2014. február 1-jei hatálybalépése előtt a csődeljárásról szóló 2006. évi 85. törvény 143. § (2) bekezdése szabályozta. Az elemzett bűncselekményt a jogalkotó az új Btk. révén beemelte a vagyon elleni bűncselekmények körébe, ugyanis jelen pillanatban a csalárd csődbűncselekmény a bizalom semmibevétele révén elkövetett vagyon elleni bűncselekményeket szabályozó fejezetben található.

2. A bűncselekmény jogi tárgya

A csalárd csődbűncselekmény jogi tárgyát egyrészt a vagyoni kapcsolatok lebonyolításához szükséges bizalomra vonatkozó társadalmi értékek, másrészt a hitelezőknek

az adós vagyonában fellelhető követelések érvényesítése képezi, amely a hitelező vagyont hivatott védeni.¹

3. A bűncselekmény elkövetési tárgya

A Btk. 241. § (1) bekezdésének a) pontjában, illetve a Btk. 241. § (1) bekezdésének b) pontjának I. fordulatában foglalt bűncselekmények elkövetési tárgyát az adós nyilvántartásai képezik. Ezek olyan okiratok vagy dokumentumok, amelyek célja, a törvény alapján, az adós gazdasági helyzetéről és döntéseiről való informálás biztosítása, ebbe a kategóriába tartoznak a könyvviteli dokumentumok és más olyan dokumentumok, amelyekbe vagyoni műveletek, illetve azon dokumentumok, amelyekbe szervezeti vagy közgazgatási szükségletekből fakadó gazdasági műveletek és események vannak feljegyezve² (pl. költségeket igazoló dokumentumok, számviteli mérleg, különleges nyilvántartások, részvényesek nyilvántartása, közgyűlések nyilvántartása). A Btk. 241. § (1) bekezdése a) pontjának II. fordulatában, illetve a Btk. 241. § (1) bekezdése c) pontjában foglalt bűncselekmények esetén – amelyek az adós vagyonának elrejtésére vagy eltulajdonítására vonatkoznak – az elkövetési tárgyat azon testi dolgok képezik, amelyek az adós vagyont alkotják.³ Az adós vagyona nem képezi a bűncselekmény

1 Valerian CIOCLEI: *Drept penal. Partea specială I. Infrațiuni contra persoanei și infrațiuni contra patrimoniului, ed. 2 revizuită și adăugită*, C.H. Beck, Bukarest, 2017, 329; Vasile DOBRINOIU, Neagu NOREL: *Drept penal. Partea specială*, Universul Juridic, Bukarest, 2014, 263. Hasonló megfogalmazásért ld. Anca JURMA: *Bancruta frauduloasă. Contribuții*, Revista de Drept Penal, 2000/4, 110–116, 112. A szakirodalomban megfogalmazták azt a véleményt is, miszerint mivel a csalárd csődbűncselekmény összetett bűncselekmény, annak jogi tárgya is összetett. Eszerint az elsődleges jogi tárgyat a hitelezők védelmére vonatkozó társadalmi értékek képezik, míg a másodlagos jogi tárgyat azon társadalmi értékek, amelyek másodlagos védelemben részesülnek, és amelyek a csalárd csődbűncselekménybe olvadó bűncselekmények természetétől függően változnak (például okirat-hamisítás vagy hivatali visszaélés). Ld. Mihai Adrian HOTCA: *Infrațiunea de bancrută frauduloasă în reglementarea noului Cod penal*, Revista Dreptul, 2013/3, 116–150, 125–126; Mihai Adrian HOTCA, Maxim DOBRINOIU: *Infrațiuni prevăzute în legi speciale. Comentarii și explicații*, ed. 2, Editura C.H. Beck, Bukarest, 2010, 405–406; Constantin DUVAC: *Bancruta frauduloasă în noul Cod penal*, Revista de Drept Penal, 2012/1, 42–70, 45–46; Adrian DOROFTEI: *Infrațiunea de bancrută*, Revista de Drept Penal, 2009/1, 107–118, 109; George ANTONIU, Versavia BRUTARU, Constantin DUVAC, Ion IFRIM, Daniela Iuliana LĂMĂȘANU, Ilie PASCU, Marieta SAFTA, Constantin SIMA, Tudorel TOADER, Ioana VASIU: *Explicațiile noului Cod penal, vol. III*, Universul Juridic, Bukarest, 2015, 477–478.

2 HOTCA, DOBRINOIU: *i. m.*, 407.

3 DOBRINOIU, NEAGU: *i. m.*, 264; HOTCA, DOBRINOIU: *i. m.*, 406–407; Georgina BODORONCEA, Valerian CIOCLEI, Irina KUGLAY, Lavinia Valeria LEFTERACHE, Teodor MANEA, Iuliana NEDELICU, Francisca-Maria VASILE: *Codul penal. Comentariu pe articole, ed. 2*, C.H. Beck, Bukarest, 2016, 678; ANTONIU et al.: *i. m.*, 478. A szakirodalomban azon álláspontot is megfogalmazták, miszerint az adós vagyonának azon része, amely a Btk. 241. § (1) bek. a) pontja II. fordulatában foglalt elkövetési magatartás esetén el van rejtve, vagy amely a Btk. 241. § (1) bek. c) pontjában foglalt elkövetési magatartás esetén el van idegenítve, nem képezi az elemzett bűncselekmény elkövetési tárgyát, mivel a fentebb említett dolgokban nem testesül meg az adós büntetőjogi norma által védett vagyona. Ld. CIOCLEI: *i. m.*, 330–331; Dragoș PĂRGARU: *Bancruta simplă și bancruta frauduloasă în noul Cod*

elkövetési tárgyát,⁴ mivel egyrészt ez a jogok mellett kötelezettségeket is tartalmaz, másrészt pedig a vagyonnak hiányzik a testi jellege, ugyanis minden személynek van vagyona, még akkor is, ha ez semmilyen anyagi értéket sem tartalmaz.

4. A bűncselekmény alanyai

A csalárd csődbűncselekmény aktív alanya nem minősített (pl. ügyvezető, igazgató, cenzor, felszámoló, részvényes). A részesség minden formája lehetséges: társtettség, felbujtás, bűnsegély. Az elemzett bűncselekmény aktív alanya lehet jogi személy is. A joggyakorlatban megállapították, hogy a korlátolt felelősségű felszámolói iroda, mint a felszámolói hivatás gyakorlásának jogi személyiséggel rendelkező formája, amelyet a csődeljárás során felszámolónak neveztek ki, büntetőjogilag felel a képviselője által az iroda tevékenységi körének megvalósítása érdekében elkövetett csalárd csődbűncselekmény miatt.⁵ Megjegyezték, hogy az aktív alany minősége a fő kritérium, amely révén a csalárd csődbűncselekmény elkülöníthető a Btk. 239. § (1) bekezdésében foglalt bűncselekménytől, ugyanis amennyiben az elkövető olyan személy, aki tekintetében a csődeljárás alkalmazandó és a Btk. 241. §-ában foglalt magatartások valamelyikét követi el, csalárd csődbűncselekmény valósul meg, míg az összes többi esetben a Btk. 239. § (1) bekezdésében foglalt bűncselekmény áll fenn.⁶

A bűncselekmény passzív alanya a fizetéseképtelenségi állapotba került adós hitelezője.⁷ A szakirodalomban megfogalmazott véleményekkel egyetértve úgy gondolom, hogy az állam nem minősül a jelen bűncselekmény fő passzív alanyának, mivel nem kedvezményezettje a hitelezők általános biztosítékának.⁸ Amennyiben a bűncselekmény több passzív alany sérelmére követik el, nem áll fenn bűnhalmazat.⁹

penal, Analele Universității București – Drept, Supliment 2014, 172; Mihail UDROIU: *Sinteze de Drept penal. Partea specială, ed. 4 revizuită, vol. I.*, C.H. Beck, Bukarest, 2023, 600.

4 DUVAC: *i. m.*, 47; HOTCA: *Infrațiunea...*, *i. m.*, 126; ANTONIU et al.: *i. m.*, 479. Ellentétes véleményért ld. DOROFTEI: *i. m.*, 110; Mihai ZARAFIU: *Bancruta frauduloasă, infrațiuni din domeniul afacerilor*, Revista de Drept Penal, 2001/2, 72–77, 74.

5 Legfőbb Semmitő- és Ítélszék, Büntető Kollégium, 2015. évi 248. döntés, idézi CIOCLEI: *i. m.*, 330. és UDROIU: *i. m.*, 601.

6 Sergiu BOGDAN, Doris Alina ȘERBAN: *Drept penal. Partea specială. Infrațiuni contra patrimoniului, contra autorității, de corupție, de serviciu, de fals și contra ordinii și liniștii publice*, Universul Juridic, Bukarest, 2020, 116.

7 Megfogalmazták azon álláspontot is, miszerint az elemzett bűncselekmény passzív alanya az adós, amennyiben az elkövetési magatartás ennek vagyona „csökkenését” eredményezi (elrejtés, valótlan tartozások megjelenítése, elidegenítés). Ld. BOGDAN, ȘERBAN: *i. m.*, 115–116. Ezzel ellentétes véleményért ld. UDROIU: *i. m.*, 601.

8 HOTCA: *Infrațiunea...*, *i. m.*, 129. Megfogalmazták azon véleményt is, miszerint az állam az elemzett bűncselekmény passzív alanya. Ld. Alexandru BOROI, Mirela GORUNESCU, Ionuț BARBU: *Drept penal al afacerilor, ed. 5*, Editura C.H. Beck, Bukarest, 2011, 130. és Bogdan VIRJAN: *Studiu privind infrațiunile de bancrută simplă și bancrută frauduloasă din noul Cod penal*, Analele Universității București – Drept, 2010/1, 65–76, 70.

9 CIOCLEI: *i. m.*, 330. és UDROIU: *i. m.*, 601. Ellentétes véleményért ld. DUVAC: *i. m.*, 49. és ANTONIU et al.: *i. m.*, 481.

5. A bűncselekmény előfeltétele

A Btk. 241. § (1) bekezdése a) és b) pontjaiban foglalt cselekmények esetén a bűncselekmény előfeltételét annak elkövetése pillanatában fennálló fizetési képtelenségi állapot mint ténybeli állapot (*ens facti*) megléte képezi.¹⁰ Következésképpen, a bűncselekmény ezen alakzatainak megvalósítása érdekében nem szükséges, hogy azok elkövetésének pillanatában a csődeljárás olyan bírósági határozat révén legyen megindítva, amely a fizetési képtelenségi állapotot mint jogi állapotot (*ens juris*) állapítja meg.¹¹ A szakirodalomban megfogalmazták azon véleményt is, miszerint a ténybeli fizetési képtelenségi állapot nem előfeltétele a Btk. 241. § (1) bekezdése a) és b) pontjaiban foglalt bűncselekményi alakzatoknak,¹² ugyanis ezekben az esetekben a bűncselekmény előfeltételét az adós és hitelező közti kapcsolatok képezik. A hivatkozott szerző úgy véli, hogy mindaddig, amíg az említett alakzatok esetén a jogszabály szövege nem tesz utalást a fizetési képtelenségi állapotra, ennek *conditio iuris* szintre emelése a jogszabály meg nem engedett és törvénytelen kiegészítésének minősülne. Nem értek egyet ezen állásponttal. Amint azt a szakirodalomban helyesen megjegyezték, amennyiben azt feltételeznénk, hogy a ténybeli fizetési képtelenségi állapot megléte nem feltétele az elemzett elkövetési alakzatoknak, a bennük foglalt és az adós által megvalósított tényállások megegyeznének a Btk. 239. § (1) bekezdésében szabályozott bűncselekmény tényállásával.¹³ Pontosan a ténybeli fizetési képtelenségi állapot az a tényező, amely elhatárolja a csalárd csődbűncselekményt a bizalommal való visszaélés a hitelezők kijátszása révén bűncselekménytől, ugyanis míg az előbbi bűncselekmény esetén szükséges, addig az utóbbi esetén nem szükséges a ténybeli fizetési képtelenségi állapot fennállása a bűncselekmény megvalósulása érdekében.

10 VIREL PAȘCA: *Legea privind procedura reorganizării și lichidării judiciare. Infrațiunea de bancrută frauduloasă*, Revista de Drept Penal, 1995/3, 34–45, 42–43; ZARAFIU: *i. m.*, 74; Constantin BALABAN: *Bancruta frauduloasă. Controverse*, Revista de Drept Penal, 2002/4, 108–111, 108–109; Nicolae GROFU: *Bancruta frauduloasă și starea de insolvență*, Revista de Drept Penal, 2003/2, 103–105, 104; Gheorghe IVAN: *Bancruta – o infrațiune specifică mediului de afaceri*, Revista de Drept Penal, 2010/2, 61–82, 68; DOBRINOIU, NEAGU: *i. m.*, 267; BOGDAN, ȘERBAN: *i. m.*, 117–118; BODORONCEA et al.: *i. m.*, 680; Mihai Adrian HOTCA: *Discuții referitoare la genul infrațiunii de bancrută frauduloasă*, Revista Dreptul, 2008/3, 187–202, 200; BOROI, GORUNESCU, BARBU: *i. m.*, 131; UDROIU: *i. m.*, 602. A fizetési képtelenségi állapot feltétele történeti fejlődésének bemutatása érdekében a csalárd csődbűncselekmény esetén ld. PAȘCA: *i. m.*, 36–40.

11 GROFU: *i. m.*, 105; BALABAN: *i. m.*, 108. A továbbiakban ld. Bukarest 5. Kerületi Bíróság, Büntető Kollégium, 1997. évi 1516. határozat, idézi Dorin CIUNCAN: *Bancruta frauduloasă*, Revista de Drept Penal, 2000/3, 124–126, 124.

12 CIOCLEI: *i. m.*, 331–332. Megjegyezték, hogy a csalárd csődbűncselekmény nemcsak a tényleges fizetési képtelenségi állapot fennállása esetén valósul meg, hanem abban az esetben is, ha az elkövető egy ilyen állapotot szimulál. Ld. JURMA: *i. m.*, 114. Ezt az álláspontot megcáfolták a szakirodalomban, azzal az érveléssel, hogy a csalárd csődbűncselekmény megvalósulásához egy tényleges fizetési képtelenségi állapot megléte szükséges, ugyanis a hitelezők csak egy valós fizetési képtelenségi állapot esetén játszhatóak ki. Fontos, hogy ne keverjük össze az adós vagyonának látszalógos csökkenését, amely valótlán is lehet, a fizetési képtelenséggel, amely azonban mindig valós. Ld. IVAN: *i. m.*, 71. és HOTCA: *Discuții...*, *i. m.*, 201.

13 BODORONCEA et al.: *i. m.*, 680.

A Btk. 241. § (1) bekezdésének c) pontjában foglalt alakzat esetén szükséges, hogy a bűncselekmény elkövetésének pillanatában a fizetéseképtelenségi állapot fennállása már meg legyen állapítva a csődeljárást megindító bírósági határozat révén,¹⁴ ugyanis ebben az esetben nem egy egyszerű ténybeli fizetéseképtelenségi állapotról van szó, hanem egy jogi fizetéseképtelenségi állapotról (*ens juris*). A joggyakorlatban hangsúlyozták, hogy míg a ténybeli fizetéseképtelenségi állapot fennállása általános előfeltétele a Btk. 241. §-ában foglalt csalárd csődbűncselekménynek, addig a Btk. 241. § (1) bekezdésének c) pontjában foglalt alakzat esetén a jogalkotó egy többletfeltételt szabályozott az előfeltétel tekintetében (speciális előfeltétel), amely értelmében szükséges, hogy a bűncselekmény elkövetése előtt csődeljárást megindító bírósági határozat állapítsa meg a fizetéseképtelenségi állapot fennállását.¹⁵

6. A bűncselekmény tárgyi oldala

Az elkövetési magatartás az alábbi formák valamelyikének elkövetése révén valósul meg: a) az adós nyilvántartásainak meghamisítása, eltulajdonítása vagy megsemmisítése, illetve az adós vagyona egy részének elrejtése; b) nem létező adósságok bemutatása vagy az adós nyilvántartásaiban, más okiratban vagy az adós pénzügyi kimutatásaiban nem létező tartozások megjelenítése; c) az adós fizetéseképtelensége esetén, az adós vagyona egy részének elidegenítése. Amennyiben a terhelt a fenti alakzatokból egyszerre többet valósít meg, nem áll fenn bűnhalmazat.¹⁶

6.1. Az adós nyilvántartásainak meghamisítása, eltulajdonítása vagy megsemmisítése, illetve az adós vagyona egy részének elrejtése

A szakirodalomban hangsúlyozták, hogy ezen alakzat elkövetése esetén a csalárd csődbűncselekmény a Btk. 244. §-ában foglalt csalás egy különleges formája, illetve, amennyiben az elkövető köztisztviselő, a csalárd csődbűncselekmény a Btk. 297. §-ában foglalt hivatali visszaélés egy különleges formája.¹⁷ Mindkét esetben a vádlott csak a csalárd csődbűncselekmény miatt marasztalható el.

14 CIUNCAN: *i. m.*, 125; BALABAN: *i. m.*, 109; HOTCA, DOBRINOIU: *i. m.*, 428; BOGDAN, ȘERBAN: *i. m.*, 117–118; BODORONCEA et al.: *i. m.*, 680; HOTCA: *Discuții...*, *i. m.*, 200; VÎRJAN: *i. m.*, 71–72; UDROIU: *i. m.*, 602. Ugyanezen véleményért ld. Nagyváradai Ítélető tábla, Büntető Kollégium, 2015. évi 642. döntés, idézi UDROIU: *i. m.*, 602–603. és Legfőbb Semmitő- és Ítéletőszék, Büntető Kollégium, 2012. évi 2207. döntés, idézi UDROIU: *i. m.*, 603–604. Megfogalmazták azt a véleményt is, miszerint a Btk. 241. § (1) bekezdésének c) pontjában foglalt alakzat esetén nem szükséges egy bírósági határozat, amely megállapítja a fizetéseképtelenségi állapotot, hanem elegendő a ténybeli fizetéseképtelenségi állapot megléte is. Ld. CIOCLEI: *i. m.*, 332; IVAN: *i. m.*, 70; DUVAC: *i. m.*, 49.

15 Nagyváradai Ítélető tábla, Büntető Kollégium, 2015. évi 642. döntés, idézi UDROIU: *i. m.*, 602–603.

16 DOROFTEI: *i. m.*, 111; DUVAC: *i. m.*, 49–50.; *Hotca, Infractione...*, *i. m.*, 131; BODORONCEA et al.: *i. m.*, 681; ANTONIU et al.: *i. m.*, 482; DOBRINOIU, NEAGU: *i. m.*, 264; BOGDAN, ȘERBAN: *i. m.*, 116; PĂRGARU: *i. m.*, 175; UDROIU: *i. m.*, 604.

17 BODORONCEA et al.: *i. m.*, 683.

Az adós nyilvántartásainak *meghamisítása* megvalósulhat hamis okirat készítése vagy annak tartalma meghamisítása révén is.¹⁸ Következésképpen, a hamisítás első-sorban a közokirat-hamisítás bűncselekményének elkövetési magatartását valósítja meg, azaz az adós nyilvántartását képező okirat, illetve annak tartalmának bármilyen módon történő meghamisítása. Másodsorban a hamisítás megvalósítható az adós nyilvántartásainak elkészítése alkalmával, a köztisztviselő által elkövetendő közokirat-hamisítás bűncselekményének valamelyik formája révén, azaz a valóságnak nem megfelelő tények vagy körülmények tanúsítása, valamint bizonyos adatok vagy körülmények okiratba foglalásának szándékos elmulasztása révén. Ezen utóbbi esetben a hamisítás vagy a valós műveletek feljegyzésének elmulasztása vagy valótlan adatok nyilvántartásba történő foglalása révén valósul meg. Az okirat lehet közokirat vagy magánokirat. Amennyiben a nyilvántartásokat optikai adathordozón tárolják, hamisítás alatt értendő az informatikai adatok bevitele, megváltoztatása vagy törlése, ha a valóságnak nem megfelelő adatokat eredményeznek. Ebben az esetben az informatikai hamisítás bűncselekménye beleolvad a csalárd csődbűncselekménybe.¹⁹ Helyesen jegyezték meg, hogy a csalárd csődbűncselekmény, ebben az alakzatban, egy összetett bűncselekmény, amelybe beleolvadnak a hamisítás bűncselekmények²⁰ (közokirat-hamisítás, köztisztviselő által elkövetett közokirat-hamisítás, magánokirat-hamisítás, esettől függően), ugyanis a hamisítás a csalárd csődbűncselekmény ezen alakzatának tényállási eleme. Amennyiben az elkövető közokiratot hamisít és utólag azt használja, bűnhalmazat áll fenn a csalárd csődbűncselekmény és a Btk. 323. §-a által szabályozott hamis okirat felhasználásának bűncselekménye között, viszont amennyiben a meghamisított és utólag felhasznált okirat magánokirat, csak a csalárd csődbűncselekmény valósul meg.²¹

Eltulajdonítás alatt az adós nyilvántartását képező okirat jogtalan elvételét és annak vádlott által történő birtokbavételét értjük. Ezen alakzat elkövetési magatartása megegyezik a Btk. 228. §-ában szabályozott lopás vagy a Btk. 259. §-ában szabályozott okirat eltulajdonítása elkövetési magatartásával, attól függően, hogy az eltulajdonított nyilvántartás a Btk. 176. §-ában vagy a Btk. 175. § (2) bekezdésében szabályozott személy megőrzésében vagy birtokában van vagy sem. Következésképpen, ezen alakzat is egy összetett bűncselekmény, amelybe beleolvad a lopás vagy az okirat eltulajdonításának vagy megsemmisítésének bűncselekménye.²²

Az adós nyilvántartásainak *megsemmisítése* a nyilvántartást képező okirat anyagának megsemmisítése vagy megváltoztatása révén valósul meg, amely következtében

18 HOTCA, DOBRINOIU: *i. m.*, 415; ANTONIU et al.: *i. m.*, 483; DOROFTEI: *i. m.*, 112; DUVAC: *i. m.*, 50. Ellenkező véleményért ld. DOBRINOIU, NEAGU: *i. m.*, 265.

19 UDROIU: *i. m.*, 604.

20 ZARAFIU: *i. m.*, 75; PAȘCA: *i. m.*, 43; DOROFTEI: *i. m.*, 112; HOTCA: *Discuții...*, *i. m.*, 191; BOGDAN, ȘERBAN: *i. m.*, 117; VIRJAN: *i. m.*, 73; UDROIU: *i. m.*, 604.

21 HOTCA: *Infracțiunea...*, *i. m.*, 134.

22 ZARAFIU: *i. m.*, 75; PAȘCA: *i. m.*, 44; DOROFTEI: *i. m.*, 112; DOBRINOIU, NEAGU: *i. m.*, 265. Megfogalmazták azon véleményt is, miszerint a Btk. 259. §-ában foglalt okirat eltulajdonításának vagy megsemmisítésének bűncselekménye nem olvad bele a csalárd csődbűncselekménybe. Ld. ANTONIU et al.: *i. m.*, 484; DUVAC: *i. m.*, 52; UDROIU: *i. m.*, 604–605.

az okirat használhatatlanná válik, esetleg teljesen vagy részleges eltűnik.²³ A csalárd csődbűncselekmény ezen alakzata egy összetett bűncselekmény, amelybe beleolvad a Btk. 253. §-a által szabályozott rongálás²⁴ és a Btk. 259. §-a által szabályozott okirat eltulajdonításának vagy megsemmisítésének bűncselekménye.²⁵

Az *elrejtés* vagy egy materiális műveletet feltételez, amely révén az adós vagyónak egy részét annak megszokott helyéről elmozdítják, és ezáltal elrejtik a hitelezők elől, vagy az adós vagyónak eltitkolását eredményező jogi műveletet.²⁶ Ezen alakzat megvalósulhat az adós ingó dolgainak elrejtése, vagyona egy részének birtokbavétele, kereskedelmi műveletek nyilvántartásba vételének elmulasztása, nyilvántartásba nem foglalt tevékenység végzése, kettős könyvvitel tartása, pénzforrások be nem vallott bankszámlákra történő helyezése révén.²⁷ Az adós vagyona egy részének elrejtése nem feltételezi minden esetben a dolgok adós rendelkezési köréből történő eltávolítását és ezeknek vádlott általi birtokbavételét, hanem a vagyont képező dolgok elrejtését feltételezi azon célból, hogy megnehezítse azok azonosítását és ezáltal a hitelezők általános biztosítékába (vagyis az adós vagyona mint a hitelezők követelésének fedezete) való foglalását. Abban az esetben, ha az adós vagyona egy részének elrejtésének a célja az adókötelezettség alóli kibúvás, alaki bűnhalmozatot valósul meg a csalárd csődbűncselekmény és a költségvetési csalás bűncselekményének 2005. évi 241. törvény 9. §-ában szabályozott valamelyik formája között.²⁸

6.2. Nem létező adósságok bemutatása vagy az adós nyilvántartásaiban, más okiratban vagy az adós pénzügyi kimutatásaiban nem létező tartozások megjelenítése

A bűncselekmény ezen alakzata az adós adósságának fiktív megnövelését feltételezi a valóságban nem létező tartozások színlelése révén. Az elemzett alakzat valójában két különböző elkövetési magatartást szabályoz. Nem létező adósságok bemutatása azt feltételezi, hogy az elkövető fiktív vagyoni kötelezettségeket mutat be, vagyis hamisan állítja azt, hogy az adósnak vannak bizonyos adósságai.²⁹ A bűncselekmény ezen alakzata elkövethető például színlelt szerződések megkötésével, fiktív hitelszerződések bemutatásával, olyan dolgok kifizetésével, amelyeket az adós nem vett birtokba, vagy

23 A szakirodalomban hangsúlyozták, hogy a jogszabály szövege csak a nyilvántartások fizikai megsemmisítésére vonatkozik, és nem azok megváltoztatására, lerontására vagy használhatatlanná tételére, mivel minden változtatás a csalárd csődbűncselekmény hamisítási alakzatát valósítja meg. Ld. HOTCA, DOBRINOIU: *i. m.*, 419.

24 DOROFTEI: *i. m.*, 112; ZARAFIU: *i. m.*, 75; DUVAC: *i. m.*, 52; ANTONIU et al.: *i. m.*, 484; DOBRINOIU, NEAGU: *i. m.*, 265; BOGDAN, ȘERBAN: *i. m.*, 117; PĂRGARU: *i. m.*, 174; UDROIU: *i. m.*, 605.

25 PAȘCA: *i. m.*, 44; HOTCA: *Infrațiunea...*, *i. m.*, 135; PĂRGARU: *i. m.*, 174.

26 BODORONCEA et al.: *i. m.*, 681.

27 HOTCA: *Infrațiunea...*, *i. m.*, 136–137. és DUVAC: *i. m.*, 52.

28 DOROFTEI: *i. m.*, 113; DUVAC: *i. m.*, 53; ANTONIU et al.: *i. m.*, 486; VIRJAN: *i. m.*, 73; UDROIU: *i. m.*, 607–608; RADU BODEA, BOGDAN BODEA: *Drept penal. Partea specială*, Hamangiu, Bukarest, 2018, 244.

29 A szakirodalomban megfogalmazták azon véleményt, amellyel nem értek egyet, miszerint a bűncselekmény ezen alakzata nem vagyoni jellegű kötelezettségekre vonatkozik, mint például a dologra vonatkozó átadási kötelezettség, vagy bizonyos tevékenység vagy szolgáltatás elvégzésére vonatkozó kötelezettség. Ld. HOTCA, DOBRINOIU: *i. m.*, 422.

olyan szolgáltatások kifizetésével, amelyeket soha nem hajtottak végre, az adósságokra vonatkozó hamis okiratok felhasználása révén. Egyetértek azon nézőponttal, miszerint a nem létező adósságok bemutatása nem valósítható meg nem létező kötelezettségek szóbeli említésével, mivel, egyrészt, az egyszerű kijelentés, amelyet nem támasztanak alá okiratok, nem csökkentheti az adós vagyont, másrészt a jogszabály szövege feltételezi, hogy az adósságokat be kell jegyezni a nyilvántartásokba.³⁰ A joggyakorlatban megállapították, hogy a bűncselekmény ezen alakzata valósul meg, amennyiben az elkövető egy számlát és négy fizetési meghagyást állított ki, amelyek a valóságnak nem megfelelően azt tanúsították, hogy az őket kiállító kereskedelmi társaság egy adott összeggel tartozott egy harmadik személynek, a társaság vagyonának csökkentése céljából. A pénzüsszegek a vádlott birtokába jutottak négy csekk révén, amelyeket saját célra használt, azonban minden alkalommal hamisan megjegyezte, hogy a felvett összegek rendeltetése napraforgómagok vásárlása az egyéni termelőktől.³¹

Az adós nyilvántartásaiban, más okiratban vagy az adós pénzügyi kimutatásaiban nem létező tartozások megjelenítése vagyoni tartozások jogalap nélküli bejegyzését feltételezi, olyan hamisítási cselekményt, amely a fentebbi dokumentumokba történő fiktív adósságok bejegyzése révén valósul meg,³² például jogalap nélküli kifizetések bejegyzése a kasszakönyvbe, amelyek egy nem létező szolgáltatás elvégzésére vonatkoznak. Következésképpen, a csalárd csődbűncselekmény ezen alakzata is egy összetett bűncselekmény, amelybe beleolvadnak a hamisítás bűncselekmények³³ (közokirat-hamisítás, köztisztviselő által elkövetett közokirat-hamisítás, magánokirat-hamisítás, esettől függően).

A szakirodalomban felvetődött a Btk. 241. § (1) bekezdésének a) pontja I. fordulatában, illetve a Btk. 241. § (1) bekezdésének b) pontjában foglalt alakzatok közötti kapcsolat kérdése, tekintettel arra, hogy mindkét alakzat az adós nyilvántartásainak meghamisítását feltételezi. Megfogalmazták azon véleményt, miszerint a két alakzat közötti különbség abban rejlik, hogy míg a Btk. 241. § (1) bekezdése a) pontja I. fordulatában foglalt alakzat egy veszélyeztetés-bűncselekményt szabályoz, amely nem követeli meg eredményként a hitelezők kijátszását, addig a Btk. 241. § (1) bekezdésének b) pontjában foglalt alakzat egy eredmény-bűncselekményt szabályoz, amely eredményként megköveteli a hitelezők kijátszását.³⁴ Egy másik vélemény szerint, amellyel egyetértek, mindkét alakzat veszélyeztetés-bűncselekményt szabályoz, a két alakzat közötti különbség abban rejlik, hogy míg a Btk. 241. § (1) bekezdésének a) pontja I. fordulatában foglalt alakzat a vagyon elrejtését, addig a Btk. 241. § (1) bekezdésének b) pontjában foglalt alakzat nem létező adósság színlelését feltételezi.³⁵ A joggyakorlatban megjegyezték, hogy a hitelezők előzetes névjegyzékének elkészítése alapjául az adós nyilvántartásai és a felszámoló által végzett ellenőrzések szolgálnak, ezért

30 HOTCA: *Infracțiunea...*, i. m., 137–138. és DOROFTEI: i. m., 114. Ellentétes véleményért ld. DUVAC: i. m., 54. és DOBRINOIU, NEAGU: i. m., 266.

31 Legfőbb Semmitő- és Ítélszék, Büntető Kollégium, 2006. évi 1501. döntés, idézi DUVAC: i. m., 54.

32 CIOCLEI: i. m., 333; HOTCA: *Infracțiunea...*, i. m., 138; DUVAC: i. m., 55.

33 DOROFTEI: i. m., 114. és DOBRINOIU, NEAGU: i. m., 267.

34 HOTCA, DOBRINOIU: i. m., 425.

35 BODORONCEA et al.: i. m., 682.

amennyiben az adós ezen okiratban nem létező adósságokat tüntet fel, megvalósítja a csalárd csődbűncselekmény tényállását.³⁶ Egy másik ügyben a bíróság úgy döntött, hogy nem létező adósságok feltüntetése fiktív kereskedelmi forgalom létrehozása révén, amely egy munkagép többszöri eladását és a kereskedelmi társaság könyvvitelébe nem létező dolog megvásárlásának bejegyzését tette lehetővé, megvalósítja a csalárd csődbűncselekmény tényállását.³⁷

6.3. Az adós fizetése képtelensége esetén az adós vagyona egy részének elidegenítése

Elidegenítés alatt az adós vagyonára vonatkozó tulajdonjogot átruházó ügyletek megkötése értendő, amelyek révén a dolog vagy a vagyoni érték elhagyja az adós vagyont. Hangsúlyozták,³⁸ hogy az elidegenítés a hitelezők érdekeinek kijátszása céljából kell megvalósuljon, azaz a felek ellenszolgáltatásai között aránytalanságnak kell fennállnia (például a dolog jelentéktelen értéken vagy piaci érték alatt történő eladása), vagy egy ingyenes jogügyletről kell legyen szó (például ajándékozás), amely a hitelezők általános biztosítékának csökkenését és ezáltal a követelések teljesítésének megnehezítését eredményezi. A bűncselekmény megvalósulása szempontjából irreleváns, hogy a felszámolási eljárás megindítása után az elkövető jogügyletek megkötésére vonatkozó rendelkezési joga továbbra is fennmaradt-e vagy sem, a cselekmény csalárd csődbűncselekménynek minősül, függetlenül attól, hogy a rendelkezési jogügylet érvényes volt-e vagy sem polgári jogi szempontból.³⁹

A bűncselekmény eredményét a hitelezők vagyoni érdekeinek sérülése képezi, mivel a bűncselekmény elkövetése révén a hitelezők általános biztosítéka csökken. A szakirodalomban egy olyan véleményt is megfogalmaztak, miszerint a csalárd csődbűncselekmény egy eredmény-bűncselekmény mindhárom elkövetési magatartás esetén.⁴⁰ Egy másik vélemény alapján a csalárd csődbűncselekmény egy veszélyeztetési bűncselekmény mindhárom elkövetési magatartás esetén.⁴¹ Ezen utóbbi véleményt tartom helyesnek, ugyanis a bűncselekmény megvalósulása érdekében nem szükséges a hitelezők tényleges megkárosítása, elegendő, ha az elkövető cselekménye alkalmasnak bizonyul a hitelezők érdekeinek megkárosítására. Következésképpen, amennyiben az elkövető által megvalósított cselekmény nem alkalmas a hitelezők érdekeinek megkárosítására, a cselekmény nem minősül bűncselekménynek. Így nem valósul meg

36 Legfőbb Semmitő- és Ítélezőszék, Büntető Kollégium, 2015. évi 248. döntés, idézi BODORONCEA et al.: *i. m.*, 681.

37 Legfőbb Semmitő- és Ítélezőszék, Büntető Kollégium, 2010. évi 2574. döntés, idézi DUVAC: *i. m.*, 55.

38 HOTCA: *Infrațiunea...*, *i. m.*, 140–141; ZARAFIU: *i. m.*, 76; DOROFTEI: *i. m.*, 115; DUVAC: *i. m.*, 56–57; VIRJAN: *i. m.*, 74.

39 BODORONCEA et al.: *i. m.*, 682.

40 HOTCA: *Infrațiunea...*, *i. m.*, 146. és DOROFTEI: *i. m.*, 113–115. Egyes szerzők szerint a csalárd csődbűncselekmény eredmény-bűncselekmény. Kivételt képez a nem létező adósságok bemutatásának elkövetési magatartása, amely viszont egy veszélyeztetés-bűncselekmény. Ld. ZARAFIU: *i. m.*, 76. és BOROI, GORUNESCU, BARBU: *i. m.*, 131.

41 BODORONCEA et al.: *i. m.*, 682; DUVAC: *i. m.*, 60; UDROIU: *i. m.*, 607.

csalárd csődbűncselekmény, ha a dolog eltulajdonítása annak piaci árán történt, és a befolyt összeget a hitelezők rendelkezésére bocsátották, vagy amennyiben a vagyon egy részének elidegenítése után minden hitelező ki lett fizetve.⁴²

Mivel véleményem szerint a csalárd csődbűncselekmények veszélyeztetési bűncselekmények, az okozati összefüggést nem kell igazolni, ez a bűncselekmény elkövetéséből következik.

7. A bűncselekmény alanyi oldala

A csalárd csődbűncselekményt egyenes szándékkal követik el,⁴³ ugyanis a vádlott a bűncselekményt egy adott célzattal valósítja meg, amely nem más, mint a hitelezők kijátszása. Más szavakkal, a vádlott célzata a hitelezők követelése kielégítésének megakadályozására vonatkozik.

8. A bűncselekmény alakzatai

A bűncselekmény az elkövetési magatartás megvalósítása pillanatában válik befejezetté, ugyanis egy veszélyeztetés-bűncselekményről van szó. A Btk. 248. §-a értelmében a csalárd csődbűncselekmény elkövetésére irányuló kísérlet büntetendő.

42 HOTCA: *Infrațiunea...*, *i. m.*, 141. és DUVAC: *i. m.*, 58.

43 CIOCLEI: *i. m.*, 335; BODORONCEA et al.: *i. m.*, 682; DUVAC: *i. m.*, 60; ZARAFIU: *i. m.*, 77; DOROFTEI: *i. m.*, 115; VIRJAN: *i. m.*, 75; UDROIU: *i. m.*, 607; BODEA, BODEA: *i. m.*, 246. A szakirodalomban megfogalmazták azon álláspontot is, miszerint a csalárd csődbűncselekmény eshetőleges szándékkal is megvalósítható. Ld. BOGDAN, ȘERBAN: *i. m.*, 119; BOROI, GORUNESCU, BARBU: *i. m.*, 132; DOBRINOIU, NEAGU: *i. m.*, 268.